

Радоица Лубурић

ХЛАДНИ РАТ И СУКОБ СТАЉИН - ТИТО У СОВЈЕТСКОЈ, ИНФОРМБИРОВСКОЈ И ПОЛИТЕМИГРАНТСКОЈ ШТАМПИ

Најважнијим средствима агитације у информбировском лагеру у периоду избијања и заоштравања „хладног рата” сматрани су штампа (новине, брошуре, леци, пароле и прогласи), усмени иступи (реферати, бесједе и читање новина), радио, филм и ликовна умјетност (плакати, дијаграми и карикатуре).¹

Штампа је осим информационог уједно била и најмоћније агитационо и пропагандно средство, чији је основни задатак на унутрашњем плану био стварање „високе идејности” код најширих слојева народа, а на спољњем „разобличавање империјалистичких потпаљивача агресивног рата и њених агентура, као и даље јачање антиимперијалистичког и демократског лагера”.² Стаљин ју је оквалификовао као „најважније оружје помоћу кога Партија свакодневно, сваког часа разговара са радничком класом на свом језику, који је њој потребан”.³

Како је убојито средство штампа била у том времену најбоље говори податак да је у СССР-у у 1950. години излазило 7.700 штампаних новина на 119 језика, са укупним дневним тиражом од 33 милиона и

¹ БСЭ, 2-ое издание, Т. 1, Москва 1949, 295-302. О овом опширније видјети: Радоица Лубурић, Врући мир хладног рата, Хладни рат и сукоб Стаљин - Тито у карикатурама совјетске, информбировске и полит-емигрантске штампе, Подгорица 1994.

² БСЭ, 2-ое издание, Т. 1, 295-302.

³ „За социјалистичку Југославију”, 17. V 1951, 7.

укупним годишњим тиражом од 6,5 милијарди примјерака.⁴ Чак се и укупни дневни тираж листова које је издавала југословенска информбировска емиграција у „лагеру”, једно вријеме, пео на преко 70.000 примјерака.⁵

Готово да у то вријеме није било значајнијег текста у совјетској, информбировској и штампи југословенских политемиграната, а да није био пропраћен карикатуром, тим на први поглед споредним, помоћним сегментом информбировске пропаганде, а у ствари правим „убојним” оружјем малог калибра дугог домета. А о чему се све писало у наведеној штампи, ко су били наредбодавци и финансијери, ко главни а ко споредни конструктори, ко су били „извођачи радова”, како је изгледао „стил и језик” њихове писане ријечи и „ликовног” изражавања, те како је на све ово реаговао Титов режим, настојаћемо да прикажемо у овом раду.

1. Совјетска и информбировска штампа и пропаганда

Најпознатији и најутицајнији совјетски лист у периоду хладног рата била је московска „Правда”, дневни лист који је још 1912. године основао В.И. Лењин. Послије Октобарске револуције 1917. она је излазила у Петрограду, да би у марту 1918, пресељењем совјетске Владе и ЦК Партије, била премјештена у Москву. До октобра 1952. „Правда” је излазила као Орган ЦК и МК СКП (б), од тада као Орган КП СС. У 1953. и 1954. години излазила је у тиражу од око 5 милиона примјерака. Са моћном полиграфичком базом, штампана је у Москви, а такође и у 12 највећих градова СССР-а, на матрицама достављаним авионима. Чланци и најважнији материјали из „Правде” свакодневно су читани на радију, а многа саопштења и коментари прештампавани су по другим совјетским листовима, као и многим листовима источно-европског лагера. „Правда” се дистрибуирала и у низу земаља ван лагера. Као

⁴ Није искључено да је овај податак преувеличан, с обзиром на то да се ради о совјетском извору из 1952. године који је можда и сам био у функцији пропаганде, али то ниучему не доводи у питање наше горе изречене судове. БСЭ, 2-ое издание, Т. 10, 1952, 3 -14.

⁵ АВПРФ, Ф. 144, Оп. 11, П. 29, Д. 014, л. 75-76.

најважнија и најпопуларнија у комунистичком свијету, она је осталима служила као примјер и путоказ који је требало слиједити.⁶

Централни орган Информационог бироа комунистичких и радничких партија био је лист „За трајни мир, за народну демократију”, који је од 10. новембра 1947. до 15. јуна 1948. излазио у Београду на српскохрватском, руском и француском језику. У Београду је за 6 мјесеци његовог излажења укупно одштампано 12 бројева.⁷ Након прве Резолуције Информбироа лист је премјештен у Букурешт. Под насловом „За прочный мир, за народную демократию!”, први број у Букурешту изашао је 1. јула 1948. године.⁸ До септембра 1949. лист је излазио два пута мјесечно, а од тада једном недељно. Штампан је на 19 језика: руском, кинеском, француском, енглеском, италијанском, њемачком, шпанском, пољском, чешком, словачком, бугарском, мађарском, румунском, албанском, шведском, корејском, јапанском, арапском и холандском.⁹

Последњи број листа „За прочный мир, за народную мир, за народную демократию!” изашао је 17. априла 1956. године.

Најважнији партијски листови у осталим земљама у лагеру били су: „Trybuna Ludu” - Орган Пољске обједињене радничке партије, „Руде право” - Орган Чехословачке комунистичке партије, „Работническое дело” - Орган Бугарске комунистичке партије, „Scanteia” - Орган Румунске радничке партије, „Szabad Nép” - Орган Мађарске партије трудбеника у „Zeri i Popullit” - Орган Албанске партије рада.¹⁰

У листовима „За прочный мир, за народную!” и московској „Правди”, а неријетко и у осталим листовима у лагеру, при самом врху тема, ако се изузме континуирана критика „међународног империјализма и реакције” и њихових главних протагониста, свакако би се нашла беспопштена критика јуџословенске стварности и политике и посебно Тита, који је већ на старту означен као „дезертер из табора социјализма и демократије, у табор иностраног капитала и реакције”, да би и у текстовима и у карикатурама убрзо еволуирао у „хитлеровог наследника”, „очерупаног папагаја америчких империјалиста”, „америчку марионету

⁶ БСЭ, 2-ое издание, Т. 34, Москва, 1955, 339-344.

⁷ Редакција и издавачко предузеће у Београду налазили су се у улици Јована Ристића бр. 21, телефон Редакције био је 28-424, а предузећа 29-891. Лист је излазио 1. и 15. у мјесецу, а коштао је 4 динара..

⁸ Сједиште Редакције у Букурешту налазило се у улици Валериу Браниште бр. 56, телефон 5-10-59, цијена листа 12 леја.

⁹ БСЭ, 2-ое издание, Т. 16, Москва 1952, 263-264.

¹⁰ БСЭ, 2-ое издание, Т. 10, Москва 1952, 3-14.

и најамника”, у „гују отровницу” и „давнашњег агента- провокатора америчко-енглеских империјалиста”.¹¹

Након што су убрзано савладали овако „инспиративну” обуку по многобројним совјетским и лагерским информативним кућама југословенски информбировски емигранти, којих је већ крајем 1948. године идентификовано око 5.000, били су потпуно спремни да формирају своје политемигрантске листове и преузму главну пропагандну улогу против Тита и његовог режима.

2. Штампана југословенских политемиграната

Југословенски политемигранти били су подијељени у 3 различите групе - пропагандистичку, војну и активистичку (политичку), зависно од сектора (линије) рада којој би били додијељени. Њихова дјелатност каналисана је кроз 98 пропагандних центара, формираних у лагеру: у СССР-у-35, у Мађарској -12. Стално или привремено, у овим центрима су била ангажована 402 специјално обучена лица. Политички подржавани као „истинска револуционарна језгра”, добро технички и материјално опремљени и снабђени, ови центри фактички су представљали филијале укупне пропагандне машинерије која је спровођена у лагеру.¹² Око 80 таквих лица радило је у редакцијама 9 емигрантских листова које су финансирани и којима су руководили државни органи оних земаља на чијој су се територији и налазили.¹³

Најстарији лист информбировске емиграције била је „Нова борба”, која је излазила у Прагу, у тиражу од 10 до 12 хиљада примјерака. Име „Нова борба” требало је да асоцира на то да је југословенска „Борба”,

¹¹ Међу главним ауторима чији су радови нашли мјесто у овим листовима, уз занемарљив број радова преузетих са страница партијске (комунистичке) штампе из других земаља (Румунија, Чехословачка, Италија) и неколицине чији су аутори, судећи по потписима, Југословени, налазе се сва тада водећа имена совјетске карикатуре. То су умјетници који су славу стекли током Другог свјетског рата: у првом реду псеудоним **Кукриникси** (М.В. Куприянов, П.Н. Крылов, Н.А. Соколов), иначе заслужни ликовни дјелатници, лауреати Стаљинове премије, а потом Б.Е. Ефимов, такође заслужни ликовни дјелатник, Н.А. Долгоруков, И. Новак и други. Тако је „главни јунак” совјетских и других „лагерских” карикатура у периоду сукоба - Тито, као јаје јајету сличан Мусолинију.

Советские Мастера сатиры 1941-1945, Москва - Ленинград 1946.

¹² Исто, Т. 16, Москва 1952, 264.

¹³ АМИП, ПА, СССР, 1953, Фасц. 86, Пов. бр. 418205, 4.

као централни Орган КПЈ, изгубила своју револуционарну улогу, коју јој је овим путем требало повратити. Појава „Нове борбе” навела је југословенску амбасаду у Прагу да одмах протестује, тражећи од чехословачке владе да таквој дјелатности југословенских полит-емиграната не пружа подршку.¹⁴

У Прагу је на српскохрватском језику излазио и лист „Млади револуционар”, намијењен омладини. То је био лист југословенских ученика у привреди, који су након објављивања Резолуције одбили да се врате у земљу.¹⁵

Премда је задржала изузетну важност, „Нова борба” је убрзо устукнула пред листом „За социјалистичку Југославију” који је излазио у Москви и који је убрзо постао најутицајнији лист југословенске информбировске емиграције у читавом лагеру.¹⁶ Као такав, овај лист је давао тон и одређивао правац свим осталим политемигрантским листовима, док год је излазио. Тираж му је био око 10 хиљада примјерака.

За овај лист интензивно су писали водећи југословенски информбировци - Перо Попивода, који је уједно био и шеф југословенске информбировске емиграције и главни уредник листа, те Радоња Голубовић и Слободан Ђекић, али и неколицина емиграната чију су важност Совјети хтјели да нагласе, због чега су их и именовали у водећа тијела разних међународних комунистичких организација. Међу њима био је и Антон Рупник - члан Извршног комитета свјетске синдикалне федерације и Босиљка Марјановић, члан Извршног комитета Међународне демократске федерације жена. Чести сарадници овог листа били су и Момчило Јешић, Виктор Видмар, Асим Алихоџић, Александар Опојевић и други.

Први број листа „За социјалистичку Југославију” изашао је 1. маја 1948. године, као орган југословенских комуниста политемиграната у

¹⁴ „Нова борба” је велики дио простора посвећивала животу југословенских усељеника у САД и другим прекоморским земљама, што није чудо ако се зна да су је уређивали „американци” Слободан Лале Ивановић и Перо Драгила, бивши службеници југословенске амбасаде у Вашингтону. Она је била и „камен темељац” снажног емигрантског центра у Прагу, тијесно повезаног са Б. Геминдером, руководиоцем одјељења за међународне послове у ЦК КП Чехословачке, каснијом жртвом на процесу Рудолфу Сланском и осталима.

Иво Банац, Са Стаљиним против Тита, 213.

¹⁵ Исто.

¹⁶ Редакција листа „За социјалистичку Југославију” налазила се у улици Кропоткина у Москви, у Дому бр. 10.

СССР-у.¹⁷ У својој шифрованој депеши упућеној МИП-у ФНРЈ већ сјуградан, југословенски отпражник послова у Москви Лаза Латиновић о томе је јављао сљедеће: „Читава совјетска штампа од првог маја објавила је почетак изласка листа 'За социјалистичку Југославију', орган Југословена комуниста политичких емиграната, како ови кажу. О овоме је већ објавио радио Москва. Лист ћемо доставити куриром”.¹⁸ Међутим, ни двадесетак дана након његовог изласка амбасада није успјевала да дође ни до једног примјерка. Латиновић се 19. маја из Москве правдао: „...Лист се не доставља на Амбасаду нити се може добити у 'Метрополу', где се продају све стране новине и слични листићи. Опробали смо га добити преко осталих хотела где одседају странци, али га нисмо ни тамо могли пронаћи... Да ли се листић 'За социјалистичку Југославију' растура нашим грађанима овде, то ћемо опробати проверити”.¹⁹ Након одређеног времена југословенска амбасада у Москви је ипак успјела да дође до потребног броја примјерака, како за своју употребу тако и за одашиљање у Београд.

Лист ” За социјалистичку Југославију” је у неколико наврата мијењао своје заглавље. Од 2. јуна 1951. излази као „орган југословенских револуционарних емиграната у СССР-у”, од 25. октобра 1952. као „орган Савеза југословенских патриота за ослобођење народа Југославије од фашистичког јарма клике Тита-Ранковића и империјалистичког ропства”, док од 12. септембра 1953. по све до свог посљедњег броја, који је изашао 18. октобра 1954. године, излази као „орган Савеза југословенских патриота”.²⁰

Од осталих емигрантских листова треба поменути лист „Под заставом империјализма”, који је у тиражу од око 8.000 примјерака излазио у Букурешту. Са мањим и промјенљивим тиражом, због малог броја информбироваца у Пољској, у Варшави је излазио лист „За победу”, као орган југословенских револуционарних емиграната у Пољској.²¹ У Софији је на српскохрватском и македонском језику

¹⁷ У 1949. години изашла су 23 броја, у 1950 - 48, 1951 - 51, 1952 - 52, 1953 - 52 и 1954 -38. Први број је изашао 1. маја 1949, а посљедњи 18. октобра 1954. године.

¹⁸ АМИП, ПА, СССР, 1949, Фасц. 99, Пов. бр. 49505, 272.

¹⁹ Исто, Пов. бр. 48950, 419.

²⁰ Основни задатак и циљ листа „За социјалистичку Југославију”, у Великој Совјетској енциклопедији из 1952. године, дефинисан је овако: „Лист разобличава титовску фашистичку клику издајника југословенског народа и цијелог демократског лагера агентуру америчко-енглеских империјалиста”. БСЭ, 2-ое издание, Т. 16, Москва 1952, 264.

²¹ За социјалистичку Југославију, 17. новембар 1951, 7.

излазио лист „Напред”, орган југословенских политемиграната у Бугарској, а у Тирани, на српскохрватском језику, и лист „За слободу”.

²² У Будимпешти су излазила два листа југословенских политемиграната - „Za ljudsko zmago” и „Slovenski borec”, оба на словеначком језику.

Од укупног тиража политемигрантских листова²³ је „добар дио пребациван или је покушавано да буде пребачен у Југославију”, свим могућим каналима и средствима - жељезничким композицијама, бродовима,²⁴ авионима, балонима, рјечним токовима, као и преко разних емигрантских и других наоружаних теористичких група. У ову сврху коришћене су и просторије и особље дипломатских представништава земаља совјетског блока као и просторије разних служби (до њиховог затварања), попут ВОКС-а, ТАСС-а, СИБ-а, Пољске читаонице и других.²⁵

Док су у информбировском лагеру рад ове штампе подстицали, усмјеравали и припомагали, дотле су у Београду покушавали да та настојања омаловаже, тврдећи да емигранти штампају „четири листа за двије стотине троцкиста”. Но, када је, од прољећа 1949, политичко-пропагандна дјелатност информбироваца интензивирана свим расположивим средствима, југословенска влада је овом питању почела да посвећује већу пажњу. Влада ФНРЈ је тако, 23. маја 1949, Влади СССР-а упутила оштар протест зато што совјетска влада не поштује Уговор о пријатељству са ФНРЈ, потписан 11. априла 1945. године у Москви, већ он, како се истиче, представља „мртво слово на папиру”.²⁶ У noti је даље стајало: „Нов доказ такве, потпуно супротне, политике Владе СССР према ФНРЈ је делатност неколицине издајника Југославије, који су се сабрали у Москви, те, и поред тога што су Влади СССР добро познате њихове личне особине, они, уз пуну подршку Владе СССР, развијају у Москви непријатељску делатност против ФНРЈ. Почетком месеца априла 1949. године створен је у Москви одбор који је концем априла

²² Исто, 15. септембар 1949, 7.

²³ Текстови из ових листова често су се појављивали и у главним листовима земље домаћина, у различитим органима Свесловенског комитета, а нарочито у листу „За прочный мир, за народную демократию!”, као централном органу Информбирова.

²⁴ На учесталу појаву убацивања пропагандног материјала Дунавом, од стране совјетских посада, југословенска влада је у више наврата протестовала. Такве оптужбе, међутим, совјетска влада је одбацивала као „неосноване и измишљене”.

АВПРФ, Ф. 144, Оп. 11, П. 29, Д. 014, л. 75-76.

²⁵ АМИП, ПА, СССР, 1953, Фасц. 86, Пов. бр. 418205, 4.

²⁶ АВПРФ, Ф. 144, Оп. 9, П. 19, Д. 014, л. 34-35.

Исто, Ф. 202, Оп. 6, П. 112, Д. 014, л. 32-33.

почео да издаје и један антијугословенски лист. Совјетска штампа и радио дају највећи публицитет овој антијугословенској делатности”. Одлучно протестујући против помоћи коју совјетске власти пружају дјелатности „неколицине људи који се непријатељски односе према изградњи социјализма у Југославији”, Влада ФНРЈ је затражила од Владе СССР-а да им „забрани овакву непријатељску делатност и даље штампање листа”.²⁷

Одговор совјетске владе на ову ноту услиједио је већ 31. маја. Југословенској влади оштрим тоном је саопштено: „Совјетска Влада је решила да пружи гостопримство југословенским патриотима-емигрантима, које прогања југословенски антидемократски режим, због њихових демократских и социјалистичких убеђења, и дала им је уточиште. Совјетска Влада изјављује да ће она и убудуће пружити гостопримство југословенским револуционарним емигрантима (...).²⁸

Осврћући се на совјетску ноту од 31. маја, београдска „Борба” је у свом опширном коментару од 4. јула констатовала да „речена нота Владе СССР не носи уобичајени дипломатски карактер”, већ да она има „искључиво пропагандни карактер и срачуната је на подршку деморалисаним емигрантима и свакојаким, бескарактерним и проданим типовима...”. Говорећи о „чудовишној совјетској клеветничкој кампањи” против ФНРЈ, којој „као скутоноша служи и шака издајника наше земље”, овај званични орган КПЈ исказивао је и још пооштренији однос југословенских власти према емигрантима. Настојећи да их по уходаном сценарију што више омаловажи и оцрни, „Борба” читаоцима сугерише какав однос треба да имају према онима који су „како је то већ раније утврђено, били и остали шпијуни свакојаким обавјештајних служби, па су, да би могли што успјешније маскирати свој крвави занат, узели на себе маску пријатељства СССР-а, утркујући се при томе у клеветању своје социјалистичке домовине”.²⁹

²⁷ Исто.

²⁸ Саопштење ТАСС-а, чије смо дјелове овдје цитирали, објављено је у листу „За социјалистичку Југославију”, од 1. јула 1949. године на страни 9.

²⁹ Пошто смо имали на располагању изворни материјал „Информација о Ноти Владе СССР - Влади ФНРЈ од 31. маја 1949. године”, који је „Борба” објавила у броју од 4. јула исте године, може се закључити да је он до коначне верзије прошао мукотрпну обраду - једну у рукопису и двије у кућаном редиговању. Имајући у виду ћирилична слова, ијекавски изговор и, напосе, жестину темперамента којом је ова информација написана, чини се да је њен аутор Милован Ђилас.

AJ, Фонд ЦК СКЈ, IX, 119/И-45, 1-10, 12-25, 26-34.

Иако је, само између 1948. и 1951. године, југословенска Влада упутила Влади СССР-а 14 нота којима је протествовала због совјетског пружања помоћи југословенским политемигрантима, совјетска нота (одговор) од 31. маја 1949.³⁰ одредила је совјетски однос према овим „верним синовима Југославије, градитељима пријатељства између Југославије и Совјетског Савеза”, све до Стаљинове смрти.

3. Критика Титовог режима и југословенске стварности и политике у штампи југословенских емиграната

Пропаганда југословенских политемиграната спровођена је фазно, онако како је то диктирала укупна пропагандна машинерија у лагеру, а чији се центар налазио у Москви. У почетку, југословенски врх је оптуживан за „национализам” и скретање у „националном правцу”.³¹ Али, то није дуго потрајало. Већ током 1949. године Тито је оптужен да је постао „слуга америчког империјализма”, а Југославија „плацдарм” за Американце у борби против СССР-а. За „клику Тито-Ранковић” каже се да је „стара агентура империјализма”.³² Нажалост, историјска наука нема сигурних података о Титовом животу, раду и уздицању у КПЈ и Коминтерни, још ни до данас.

Од половине 1949, а нарочито од будимпештанске резолуције Информбироа, „Тито и његова клика” директно се оптужују за „фашизам”. Од тада су у употреби и термини - „Тито-фашисти”, „фашистички

³⁰ Југословенски политемигранти одушевљено су поздравили ову совјетску ноту „која је још једанпут пред лицем читавог света и пред нашим народима раскринкала подлу издају Титове клике”. У бројним писмима одушевљено се клицало: „Нека живи братски Совјетски Савез, верни пријатељ, ослободилац и заштитник наших народа. Нека живи вођ и учитељ целокупног напредног човечанства, највећи пријатељ нашег народа, друг Стаљин”.

„За социјалистичку Југославију”, 3. VII 1949, 4; 1. VIII 1949, 3.

³¹ Много текстова на ову тему објављено је у штампи југословенских политемиграната. Овдје желимо да скренемо пажњу на један текст који је 8. септембра 1948. године објавила „Правда” под насловом „Куда ведёт национализам групу Тито в Југославији” („Куда води национализам Титове групе у Југославији”), а у коме се констатује „да је руководство југословенске Компатије прекинуло са интернационалистичким традицијама југословенске Компатије и пошло путем национализма”. У потпису овог иначе неуобичајено опширног коментара стоји псеудоним „ЦЕКА”, али се у емигрантским круговима сматрало да су га написали Перо Попивоца или Радоња Голубовић, а можда и обојица заједно. „Правда” 8. IX 1948, 2.

³² „За социјалистичку Југославију”, 1. VI 1949, 4; 5. IX 1949, 5; 18. IX 1949, 4; 5. X 1949, 2; „Правда”, 29. IX 1949, 2.

агенти”, „фашистичке убице”, „фашистичка партија”, „фашистички шпијуни”, али и „клеро-фашистички и терористички режим Тито-Ранковића” и многи други.³³ Овакав „стил” југословенске емиграције у употреби је остао све до Стаљинове смрти, а у неким случајевима и до половине септембра 1953. године.

Титов режим и југословенска стварност и политика били су најужа „специјалност” емигрантске пропаганде. Критиковано је буквално све: КПЈ, НОР и револуција, међунродни односи, привреда и село, култура и наука, војска, полиција, Српска православна црква, избори, самоуправљање, уставни закон и друго, али највише „терор и безакоње Титоваца”.

Под лупу је стављен готово читав југословенски врх, јер су политемигранти били снабђевени и разноврсним информацијама, анализама и пријавама НКВД-а из времена њиховог рада и држања у Коминтерни, у шпанском грађанском рату, у току Другог свјетског рата и поратној фази, па су се трудили да што више тога изнесу на површину, исто као што се и Титова полиција старала да све што је било макар колико негативно притив режима југословенског маршала не угледа свјетлост дана.

Међу руководећим југословенским личностима које су највише нападане убједљиво и без конкуренције предњачи Тито,³⁴ а потом

³³ „Правда”, 22. VIII 1949, 4; „За социјалистичку Југославију”, 29. XII 1949, 7; 29. VI 1950; 7. XII 1950, 3; 16. VI 1951, 4; „Правда”, 26. VIII 1951, 4; „За социјалистичку Југославију”, 12. IV 1952, 5; 14. VI 1952, 6; 16. VIII 1952, 5.

³⁴ Када је Уставним законом из 1953. године Тито постао предсједник ФНРЈ у поменутој штампи обасут је квалификацијом „шпијун и убица у претседничкој фотелији”. У политемигрантском листу „За социјалистичку Југославију” од 31. марта исте године, тај чин је обиљежен и сатиричним „препјевом” познате пјесме Јована Јовановића Змаја „Јутутунска јухахаха”, која је преодјенута у ново рухо добила назив „Нова Јутутунско-титовска химна”, а гласила је:

„Боже свети подржи нам Тита
Предебела, охоло и славна,
Јер на земљи нит’ је кадгод било,
Нити ће му икад бити равна.

Овај народ врло добро знаде,
Да је створен само Тита ради,
Да му даје порезе и хвале,
Да га двори и понизно кади.

Боже силни, с висока жилишта,
Прими нашу молбу превелику,

Александар Ранковић, Милован Ђилас, С. В. Темпо, Благоје Нешковић, Лазар Колишевски, Моша Пијаде, Пеко Дапчевић, Добривоје Боби Радосављевић и други.³⁵ Интересантно је напоменути да се Едвард Кардељ веома мало напада у штампи југословенских политемиграната. Што је по сриједи, ако се има у виду да су Стаљин-Милотовљева оптужујућа писма из 1948. године, осим на Тита, била адресирана и на

Боже свети, не дај ником ништа,
Да што више буде претседнику.

Ради њега сва створења живе,
Ради њега сунце греје с неба,
А тај народ, а ту земљу нашу
Подржи је - ако Титу треба.

Одузми нам и жеље и гласе,
Одузми нам мудровања клета,
Да његову намеру не пречи,
Председничкој мудрости не смета.

Пошаљи му америчке даре,
Полицију, УДБ-у, секретаре,
Нека с њима и жари и пали,
На народу нек срце искали.
Ма да људи нашу славу знаду,
И ма да смо учвртили владу,
Ипак нек је увек стража јака,
Јер бивају чуда свакојака”.

„За социјалистичку Југославију”, 31. I 1953, 5.

³⁵ За Ранковићево презиме небројено пута везиван је префикс „делат” и „убица”. Већ у пролеће 1950. године Ђилас је „еволуирао” у „фашисту”, Темпо у „провокаatora и убицу”, Благоје Нешковић у „крвника” српског, а Лазар Колишевски у „целата” македонског народа. Моша Пијаде је „титовски провокатор”, Пеко Дапчевић „лакеј палача Ранковића”, а Боби Радосављевић „гестаповски шпијун”...

8. XII 1949, 6; 21. XI 1950, 5; 13. IV 1950, 4; 28. II 1950, 6; 21. II 1950, 8; 7. I 1950, 4; 12. IV 1951, 5; „Правда”, 10. IV 1951, 4; 26. IX 1948, 2; „За социјалистичку Југославију”, 30. XII 1950, 4.

Осврћући се на писање информбировске штампе у том времену Душан Костић, познати партизански pjesник, упутио је „новинару-клеветнику” следеће стихове:

„... Ја знам - проћи ће лажи и блато спасти, све то што дивља сада,
и ријеч блага, и ријеч друга рану ће да извиди;
чиста, пречиста изрониће наша правда
а ти - шта ли ћеш рећи, да ли ћеш погинути од стида,
куд ли ћеш лице, гдје ли ћеш очи скрити
и гдје ћеш, гдје ћеш бити?”

АМИП, ПА, СССР, 1948, Фасц. 133, Пов. бр. 432325, 395.

овог политичара. Очито да су на удару били „оперативни” политичари, „крманоши у својим републикама, док је Кардељ био „теоретичар” и „конструктор” система без магије привлачности и говорничког жара, човјек неспособан за плебисцитарна обраћања и „крупне” говоре на великим скуповима. Можда му „писци” у емиграцији нијесу били ни „вични”, тим прије што међу њима није било људи од „теоријског нерва”, па када су то касније у неколико наврата и покушали, било је то најобичније приземно дискредитовање.³⁶

Мало је ко тада био поштеђен у штампи југословенских полит - емиграната. Међутим, ако разгрнемо ове термилошке наносе, идеолошке квалификативе и псовачку лексичку уопште, може се видјети да се овдје не ради само о грубој, баналној и неизнијансираној пропаганди већ и о једној мјешавини истинитих чињеница, полуистина и измишљотина, подвргнутих накнадном идеолошком „сјенчењу”, као заосталом рецидиву стаљинистичке пропагандне стратегије из времена Коминтерне, изолације СССР-а, ратног ропца, али и њеног профилисања у условима избијања и заштравања „хладног рата”.

Независно од идеолошких наноса и термилошких квалификатива, најистинитије дјелују вијести и подаци о „терору и незаконоу Титоваца”, „ужасу страха” и антирусској клими коју је завела Титова „страховлада”, хапшењу и прогонима ИБ-оваца, „русофила” уопште као и других људи који се нијесу мирили са постојећим стањем. Нијесу мање истините ни вијести о приближавању Југославије западним силама, што се сликовито може видјети и на карикатурама које дајемо у прилогу.

Оно што посебно треба истаћи јесте да је пропаганда из Москве, земаља „народне демократије” и комунистичких партија уопште, са својом „ударном песницом” - југословенском информбировском емиграцијом, вршила извјесну ревизију историје народноослободилачке борбе и улоге Југославије у Другом свјетском рату и њеној првој поратној

³⁶ Један од ријетких текстова посвећених Кардељу у то вријеме илустративно говори како су они схватили то његово „глупо брбљање на теоретској бази”:

„Просто се живим чудом чудиш - од куда се нађе и како се провуче на државно кормило тај тако тупоглави субјект.

Ко га не зна рекао би просто - амбициозна будала са великим претензијама и ограниченим способностима...

Но то није само амбициозна будала и незналица, већ и непријатељ радничке класе и радничког покрета, заклето непријатељ комунизма...”.

„За социјалистичку Југославију”, 13. I 1951, 5.

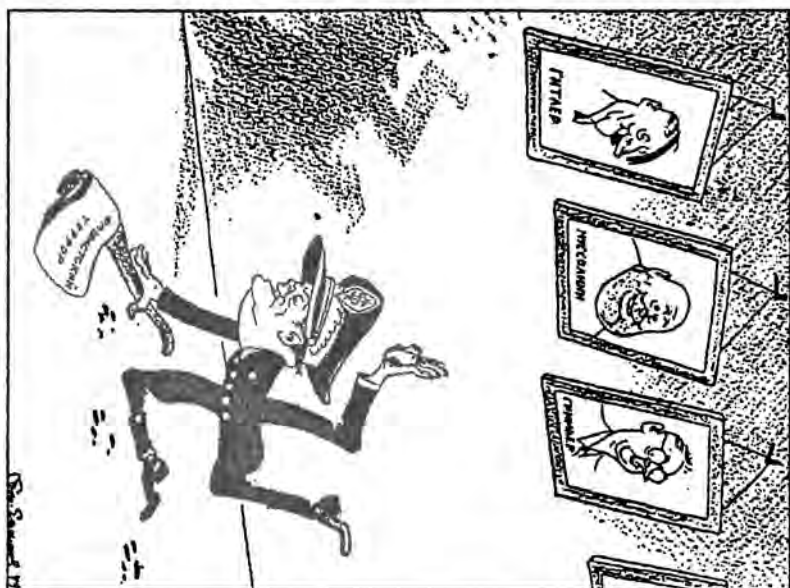
фази,³⁷ доводећи у питање, веома рано, нека дотле света партизанска тумачења која су каснијим развојем историографије потврђивана као тачна, одбацивана као измишљена или остајала неразјашњена, још и до данас...

Поред штампе, као најважнијег и најмоћнијег агитационог и пропагандног средства, исту функцију вршиле су и бројне емисије радио-станица у главним градовима информбировских земаља, које су биле намијењене југословенским слушаоцима.

Један број југословенских политемиграната у лагеру био је укључен и у друге видове агитационо-пропагандног дјеловања, било као аутори, коаутори или, пак, само као „информатори”. Овдје мислимо на њихов допринос на пољу „умјетничког и псеудо-научног стваралаштва”, преко летака, парола, прогласа, плаката, дијаграма, карикатура, брошура, па чак и читавих књига, као што је била она Ореста Маљцева из 1952. године.³⁸ Такви видови агитационо-пропагандног дјеловања југословенске емиграције били су у пуном замаху све до Стаљинове смрти, када постепено престају пријетње и вулгарна лексика, али не и њихова потпуна активност на том плану.

³⁷ Што су водећи југословенски информбировци у СССР-у и у другим информбировским земљама писали о неким контроверзним догађајима и личностима из НОР-а и револуције у Црној Гори и Југославији 1941-1945. године, аутор овог рада публиковао је у „Никшићким новинама” од 1, 15. и 29. VIII, 18. IX, 4. и 24. X, те 14. и 29. XI 1996. године.

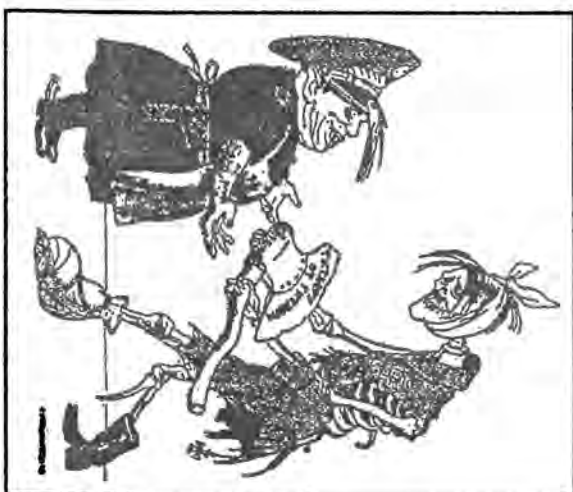
³⁸ АМИП, ПА, СССР, 1953, Фасц. 86, Пов. бр. 418205, 7.

По их «образу и подобию»

По иницијативи «Солуге и пријатеља»

ПРАВДА, бр. 235, 23. септембар 1949, стр. 4

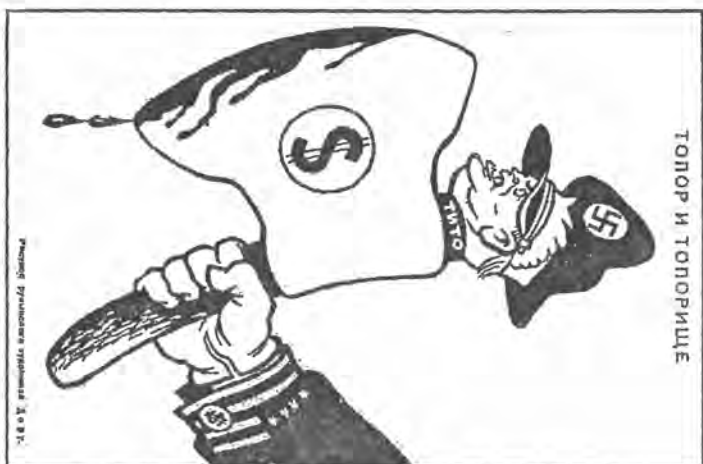

♦ АШИСТИЧКА ШТАФЕТА.
(Из места «Градња» од 4. IX. 1949).

ЗА СОЦИЈАЛИСТИЧКУ

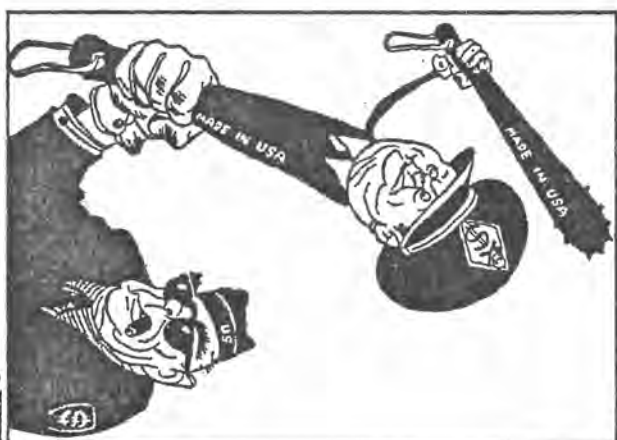
ЈУГОСЛАВИЈУ,

бр. 11, 15. септембар 1949, стр. 5

СЈЕКИРА И ДРЖАВИЦА

ЗА ПРОЧНАЈ МИР ЗА НАРОДНУЮ
ДЕМОКРАТИЈУ,
бр. 18, 16. септембар 1949, стр. 4

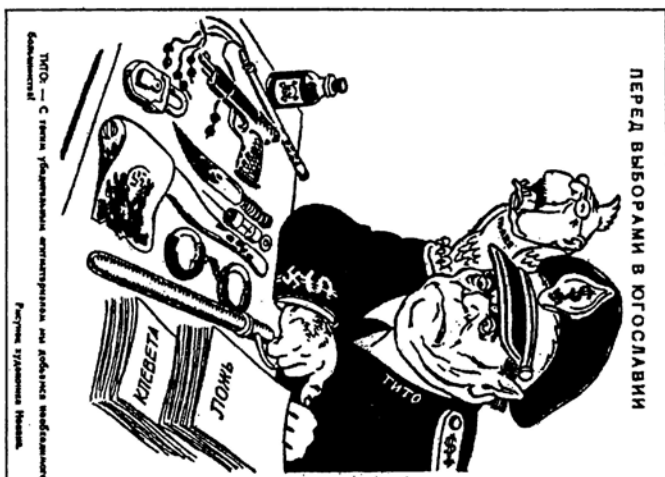

АМЕРИЧКИ ПЕНДРЕК...
По часопису «Славјанац»

У Друшћини су стигли из САД салетци са америчким пендрекима. То су били... полицајски лопови. (Из часописа).

ЗА СОЦИЈАЛИСТИЧКУ ДЕМОКРАТИЈУ,
бр. 49, 15. децембар 1951, стр. 4

ПЕРЕД ВЫБОРАМИ В ЮГОСЛАВИИ

ТИТО — С теми убављеним инструментима не додевања већешамама
Катамостал!

Политички глумица Никола

ПРЕД ИЗБОРИМА У УГОСЛАВИИ

ТИТО - Са оваквим уређајима изградимо неструјањом
ни како добити погрешан резултат!

ЗА ПРОЧУВАЈ МИР. ЗА НАРОДНО ДЕМОКРАТИЈО. Број 12, 24. мај 1952. стр. 4

Тито постоји у свештој историји Југославије и издржавајући пре-
мудрост и политичку интелигенцију. Он је једини човек који је успео да
Организује југославенску војску и да је изведе из ратних година у јединствену
интересну армију и да је изведе из ратних година у јединствену
интересну армију.

По гласу

АМЕРИКАНСКИЈА "ДВАДЦА" ПАДАЧА ТИТО.

Политички глумица Никола

АМЕРИКАНА ПАДАЧУ КРОВОУКА ТИТО.

Њему новобројанима болело је, Тито је прешао од кривога кривога гласнога гласнога
болело је у кривога гласнога. Орган Титога гласнога гласнога гласнога гласнога
га болело је кривога гласнога гласнога гласнога гласнога гласнога
"ни како добити погрешан резултат!"
(По гласу)

ЗА ПРОЧУВАЈ МИР. ЗА НАРОДНО ДЕМОКРАТИЈО. Број 1, 4. мај 1952. стр. 4

В последние время Тито усердно зазывает лидеров правых социал-демократов разных стран посетить Югославию и ознакомиться с тем, как београдская фашистская клика выполняет приказы своих американских хозяев по милитаризации страны и удушению народно-освободительного движения.

(Из газет).

ТИТО: — Господа, вас интересует югославский опыт?
Вот формула, согласно которой я действую...

Рисунок художника Ю. Невана.

У последње вријеме Тито усрдно позива лидере десних социјал-демократи разних земаља да посјете Југославију и да се упознају како београдска фашистичка клика извршава наређења својих америчких господара за милитаризацију земље и умуње народноослободилачкој војскета.

(Из новина)

ТИТО: - Господа, вас интересује југословенско искуство? Ево формуле по којој ја радим...

ЏЕЛАТИ НА ПОСЛУ

ЗА СОЦИЈАЛИСТИЧКУ ЈУГОСЛАВИЈУ, бр. 1, 3. јануар 1953, стр. 5

ПОЛИЦИЈСКА ПРОФИЛАКТИКА

У свом недавном експлозеу пред скупштином Тито је отворено признао да се невини грађани унапред упућују «у одређена мјеста», тј. хапсе да не би извршили кривична дела.

УДБОВАЦ: Не бежи, бре! У твом те интересу хапсим не починиш кривично дело!

ЗА СОЦИЈАЛИСТИЧКУ ЈУГОСЛАВИЈУ,
бр. 10, 6. март 1954, стр. 5